

MEMÒRIA, HISTÒRIA I FILOSOFIA DE L'AAT

ORIGEN I EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS SERVEIS

L'any 1981, un petit grup de persones sensibles al problema de les drogodependències (professionals i familiars de persones afectades) i que es troben sota l'emparament del SPOTT (Servei de Prevenció, Orientació i Tractament de les Toxicomanies) constitueix l'Associació d'Ajuda als Toxicòmans sota la direcció tècnica del Dr. Jordi Vila-Abadal, una entitat privada sense ànim de lucre dedicada a abordar el tractament de les addiccions, i amb àmbit d'actuació per a tot Catalunya.

El primer projecte d'AAT és posar en marxa la primera **experiència pilot de Comunitat Terapèutica** a Catalunya, que té lloc a Vidrà durant 6 mesos. Seguidament i d'acord amb l'Ajuntament de Torelló, l'any 1983 es constitueix la **Comunitat Terapèutica Rural de Rehabilitació "LA FÀBREGA"**, situada al terme municipal de Sant Pere de Torelló, comarca d'Osona, gràcies a la captació d'ajudes econòmiques per al manteniment i condicionament de la comunitat; les primeres ajudes econòmiques provenen de les Filles de la Caritat a través de Sor Gènova Masip, aleshores membre de la Junta Rectora d'AAT. L'any 1984, un familiar dona una masia a Coll de Nargó, que també passa a gestionar l'AAT.

Observant les dificultats que l'aïllament de l'entorn rural genera a l'hora del retorn al medi urbà i a la reinserció socio-laboral, el 1985 es veu necessària la constitució d'un centre de tractament de caràcter urbà: la **Comunitat Terapèutica Urbana de Reinserció Socio-Educativa d'Igualada**, que es manté en actiu avui en dia i que s'ha especialitzat en el tractament per a homes, funcionant paral·lela i complementàriament als pisos Terapèutics per a Dones de l'Hospitalet de Llobregat.

La Generalitat de Catalunya crea la Xarxa d'Atenció a les Drogodependències (XAD) l'any 1986. Son anys de canvis i hi ha una escissió interna dins de l'AAT, doncs unes persones aposten per seguir vinculats a la Diputació de Barcelona i d'altres per passar a formar part de la recent creada XAD de la Generalitat.

L'AAT aposta per la XAD i es queda amb la CT La Fàbrega i la CT Igualada. La resta funda l'associació Estrep (actual Fundació Mercè Fontanilles) i es queda amb la CT de Coll de Nargó.

Les Comunitats Terapèutiques de l'AAT queden **homologades com a centres socio-sanitaris** i passen a tenir places subvencionades per l'aleshores ICASS, Institut Català d'Assistència i Serveis Socials, de la Generalitat de Catalunya.

L'any 1991 es crea el CAM, **Centre d'Acollida i Contenció per a Dones**, amb l'ajuda econòmica del Ministeri d'Assumptes Socials de Madrid. Com indica el nom, és un centre exclusiu per a dones, responent a la dificultat d'accés que presenten les dones amb addicció per accedir, realitzar i mantenir un tractament residencial, i la necessitat de rebre un abordatge específic des d'una perspectiva més àmplia (maternitat, violències, dependències afectives, sexualitat, etc.). La idea inicial era que les dones poguessin accedir-hi amb els seus fills, fent un abordatge terapèutic de la seva drogodependència paral·lelament al manteniment i recuperació del seu rol maternal. Aquesta idea inicial es va dur a terme durant 1 any però la complexitat logística i legislativa de tenir menors

d'edat, va fer que aquesta experiència no es mantingués. Però sí que ha quedat sempre és com un centre exclusiu per a dones. En l'actualitat i després de passar per diverses ubicacions i adaptacions del programa a noves realitats, el recurs està situat a l'Hospitalet de Llobregat, i el treball d'abordatge del rol maternal es fa en espais de trobada fora del centre, incorporats dins el programa terapèutic.

Entre l'any 1994 i el 1996, AAT gestiona el **Centre d'Acollida i Recolzament**, un pis situat al centre de Barcelona on hi viuen persones que, acabat el procés de tractament a les Comunitats Terapèutiques, requereixen d'un habitatge tutelat en el pas cap a l'autonomia.

Veient l'evolució de les drogodependències, el consum de noves substàncies i els nous perfils emergents, l'AAT aposta per fer els tractaments en règim urbà i paral·lels a la reinserció. L'any 1998 trasllada la Comunitat Terapèutica Rural a Barcelona, passant-se a anomenar **Comunitat Terapèutica l'Oblit** (ja que estava situada al c/Oblit al barri del Guinardó). L'any 2002, i degut a una afectació pel pla urbanístic municipal, es trasllada a l'Hospitalet de Llobregat i passa a incorporar també el **Centre de Dia l'Oblit**, que presta assistència ambulatoria en règim obert per a persones drogodependents i que es manté fins l'actualitat.

Aquest trasllat implica que la comunitat terapèutica quedi registrada com a Llars amb suport (ja que s'ubica en diferents pisos del mateix immoble), i que és on actualment es presta tractament residencial per a dones.

Entre l'any 2000 i el 2004, AAT gestiona el **Centre de Dia de Bellvitge** (l'Hospitalet de Llobregat) a petició del CAS de Santa Eulàlia i l'Ajuntament de l'Hospitalet. Aquest centre, creat per iniciativa de l'Associació de Veïns de Bellvitge, ofereix suport diari a persones del barri que requereixen d'una estructura i activitats de suport encaminades a la consolidació de l'abstinència i a la reinserció social.

L'any 2003 l'AAT passa a gestionar un taller per a persones amb alcoholisme, el **Centre d'Activitats Santa Eulàlia**. Inicialment ubicat als locals d'ADEARH, posteriorment es trasllada als locals del Centre de Dia l'Oblit, i consta d'un taller de manualitats que ajuden a mantenir una estructura i a recuperar uns hàbits a persones a qui el seu alcoholisme ha deixat en una situació de deteriorament físic i cognitiu que els dificulta el seguiment d'un tractament de major introjecció i profunditat. Aquest servei s'acaba deixant de prestar degut a la progressiva reducció del finançament per part de l'Ajuntament d'Hospitalet, ja que acaba sent econòmicament insostenible.

PROGRAMES I INTERVENCIÓ EN MEDI PENITENCIARI

Entre el 1987 i el 1989, d'acord amb l'aleshores Òrgan Tècnic de Drogodependències (actualment la Subdirecció General de Drogodependències) del Dept. de Salut de la Generalitat, s'obre un **Gabinet Jurídic** per atendre persones drogodependents internes a centres penitenciaris o en processos judicials, amb l'objectiu que es tingui en compte la seva addicció perquè es tingui en compte com a atenuant en el moment de la condemna i si és possible, commutar la pena de presó per un tractament adequat que abordi la seva problemàtica.

L'any 1991, AAT participa en l'elaboració i execució, fins l'actualitat, del PITD, **Programa de Tractament Individual de Drogodependències**, a la Centre Penitenciari de Joves "Quatre Camins" a petició de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries de la Generalitat de Catalunya. El programa, finançat pel Departament de Salut, ha creat un espai de confiança, escolta i reflexió, així com d'acompanyament terapèutic als interns de la Presó de Joves "La Trinitat" (homes d'entre 18 i 25 anys) que participen en el programa. Es treballa amb la consciència de problema, l'assoliment de nous hàbits i conductes normalitzades, autònomes i constructives, així com la necessitat de mantenir el tractament una vegada finalitzada la condemna.

L'any 1991 i fins 1996, es coordina la **Secretaria de Presons** de la Federació Catalana de Voluntari Social. Des d'aquest secretaria, AAT coordina les actuacions d'entitats i persones voluntàries que intervenen a les presons catalanes, canalitza les diverses demandes en aquest sentit i atén les peticions que fan els interns respecte el voluntariat.

Adicionalment, entre el 1992 i el 1995, AAT organitza cursos anuals de **Formació de Voluntariat al Centre Penitenciari Quatre Camins**, amb l'objectiu de sensibilitzar i preparar les persones internes de cara al voluntariat, tant dins el centre penitenciari (amb interns en situacions més desfavorables) com fora d'aquest (en sortides de tercer grau o en llibertat). També es realitzen Cursos de Formació per a Voluntaris de Presons (12h).

PROGRAMES DE FORMACIÓ

Des de 1989 i fins l'any 1994, com a membre col·laborador de l'aleshores INEM (a partir del 1992 competència de la Dir. General d'Ocupació del Dept. de Treball de la Generalitat de Catalunya), AAT imparteix dos cursos anuals de formació de "Monitors d'Educació i Orientació Social en Drogodependències", responent a la necessitat de formació específica i especialitzada en el tractament residencial de les drogodependències.

També, mitjançant la Direcció General d'Ocupació del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, entre el 1989 i el 1995 s'imparteixen als Centres Residencials d'AAT cursos anuals de "Maquillatge Professional" i "Fusteria Professional", amb l'objectiu de capacitar a les persones assistides de cara a la futura integració al món laboral.

Actualment, des de la seu social i de forma periòdica, es fa la formació interna pel personal dels nostres centres. A través d'altres entitats formadores o de personal extern o propi especialitzat en temes concrets (Patologia Dual, TLP, Violència de Gènere,...), intentem aprofundir ens alguns aspectes relacionat amb la nostra labor quotidiana, oferint un espai de reflexió i millora en el desenvolupament de la nostra tasca.

Com que la visió de l'entitat inclou també el contribuir a la prevenció de la drogodependència, mitjançant la difusió de la problemàtica i possibles solucions per mitjà de diferents canals de comunicació (xerrades a les escoles, intervencions als mitjans), ja fa molts anys que de forma continuada fem Xerrades de Prevenció a aquelles escoles i instituts que ho sol·liciten.

ATENCIÓ FAMILIAR

Des de sempre hem incorporat, en la mesura del possible, les famílies de les persones ateses en els nostres programes, ja que la dinàmica familiar també ha quedat afectada per la problemàtica addictiva.

Quinzenalment es reuneix a la seu social als familiars de les persones que estan fent tractament en els centres residencials per tal de que puguin ser escoltats i també plantejar dubtes o preguntes en relació al tractament que reben els seus familiars. Aquestes sessions son conduïdes per la psicòloga dels serveis i el director tècnic.

Des de l'any 2021 s'ha fet una ampliació del programa, incorporant l'acompanyament i abordatge individual d'aquelles famílies que ho demanen, independentment de que tinguin el familiar amb problema d'addicció vinculat a algun dels nostres programes.

TREBALL EN XARXA:

AAT és membre constitutiu de les següents entitats:

- Coordinadora de Comunitats Terapèutiques, Pisos de Reinserció i Centres de Dia de Catalunya.

AAT en forma part des de la seva creació. Com a membre de la Coordinadora, en el període 1997-2006, a iniciativa de l'aleshores ICASS, AAT ha participat en la definició de la Cartera de Serveis de les Comunitats Terapèutiques i Pisos de Reinserció, i l'elaboració del Manual de "**Bones Pràctiques: Comunitats Terapèutiques i Pisos amb Suport per a Persones amb Problemes de Drogodependències**" i "**Indicadors de Qualitat: Comunitats Terapèutiques i Pisos amb Suport per a Persones amb Drogodependències**", sota la direcció de la Fundació Avedis Donabedian.

Entre els anys 2015-2018, AAT treballa conjuntament amb el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies (actualment Departament de Drets Socials) en la definició del model dels serveis de Centre de Dia i SAVA (Servei d'Acompanyament a la Vida Autònoma).

En l'actualitat participa en diversos grups de treball i en la junta directiva, que es reuneix mensualment per establir línies convergents d'actuació en el nostre àmbit.

A través de la Coordinadora formem part de la Taula d'Entitats del tercer Sector Social de Catalunya.

- UNAD, la red de atención a las adicciones.

Entitat d'àmbit estatal de la qual AAT en forma part des dels seus inicis. L'any 2021 s'ha col·laborat amb UNAD en dos projectes: el disseny d'un "*Programa*

de intervención para personas internas en centros penitenciarios con discapacidad intelectual que tienen problemas de adicciones” col·laboració entre UNAD i Plena Inclusión junt amb Instituciones Penitenciarias (2021), i en el projecte de “Investigación sobre la situación de las personas con adicciones en las prisiones españolas. Una visión con perspectiva de género”.

- Federació Catalana de Drogodependències

AAT forma part de la FCD des dels seus inicis. Aquesta agrupa diferents entitats dels àmbits de les addiccions a Catalunya. La Federació té diverses comissions de treball, de les quals en formem part: Comissió de Treball de Gènere, i la Comissió de Treball d'Addiccions Sense Substància.

L'AAT EN L'ACTUALITAT

Avui en dia, AAT porta més de 40 anys de recorregut en l'àmbit de les addiccions.

L'any 2020 és un any de grans canvis: canvia tota la junta rectora i es jubila la Marta Morral Andreu, directora de l'entitat durant 34 anys. La Mercè Mompín Valeri, fins aleshores sots-directora i treballadora de l'entitat des del 1988, ocupa actualment el lloc de Directora.

L'any 2021 AAT aconsegueix la Declaració d'Utilitat Pública

L'any 2022, l'Associació d'Ajuda als Toxicòmans canvia de nom, passant a dir-se Associació d'Acollida i Acció Terapèutica, amb l'objectiu d'evitar l'estigmatització de les persones usuàries dels nostres serveis, respondre als canvis socials i de poder ampliar l'àmbit d'actuació d'AAT en un futur. El nou nom comporta també un canvi d'imatge, en col·laboració amb l'Estudi Claris.

FILOSOFIA I METODOLOGIA

La nostra missió és oferir una atenció integral i transversal a les persones amb problemes d'addicció i / o risc d'exclusió social, centrant el tractament en la persona per millorar la seva qualitat de vida i afavorir la seva integració social.

Treballem la dependència com a símptoma d'un malestar preexistent. El principal objectiu de treball, doncs, és identificar els factors desencadenants de la conducta addictiva, abordar la problemàtica concreta i adquirir estratègies de resolució, sempre amb la premissa del desenvolupament de la pròpia autonomia i capacitat de decisió. Aquest abordatge requereix d'una atenció terapèutica intensiva, acurada i adaptada a les necessitats de cada persona.

Els TRETS DIFERENCIALS D'AAT en quan a l'abordatge de les addiccions són:

- **El treball individualitzat:** els nostres programes es desenvolupen en grups reduïts (de màxim 10 persones en els programes residencials) i són adaptables a les necessitats de cada persona.
- **El treball intensiu:** tots els programes estan conduïts per professionals, i els centres residencials tenen presència educativa les 24 hores de dia. La persona rep el suport i acompanyament de l'equip durant tot el procés terapèutic.
- **L'abordatge interdisciplinari:** s'intervé des de les diferents perspectives (educativa, social, psicològica i sanitària), contemplant una sèrie d'activitats reflectides en el Programa Terapèutic i que permeten un abordatge ampli de les diferents necessitats o mancances.
- **El treball específic:** tenim programes dirigits a col·lectius específics, fet ens permet ajustar-nos a la realitat i necessitats de col·lectius que, per la seva particularitat, requereixen d'una intervenció especial (els interns a centres penitenciaris, dones i persones no-binàries, etc.)
- **El treball en xarxa:** tots els nostres programes es desenvolupin en medi urbà, fet que ens permet treballar conjuntament amb la xarxa de salut, educativa i de serveis socials que li correspon a cada persona, evitant duplicar intervencions i permetent-nos unificar criteris d'intervenció.